
FROM TRADITIONAL TO MODERN PEACE OPERATIONS OF UNITED NATIONS

Milenko Dzeletovic

Faculty of security, University of Belgrade, Serbia

Hatidza Berisha

University of defense, School of National defense

Nikola Vidovic

University of defense, Military academy

Abstract: In paper, the authors point out a description of the basic characteristics of the UN Organization, the process of establishing peacekeeping operations and their legal foundation in the UN Charter on the complexity of the UN system in the decision-making process and in process of the establishment of peacekeeping operations. Considering the interpretation of the legitimacy of the establishment of peacekeeping operations through the goals set by the United Nations Charter.

Through the paper the conceptual-theoretical determination of peacekeeping operations was carried out and the classification of United Nations peacekeeping operations was given. Relying on the conceptual definition of peacekeeping operations with regard to our strategic - doctrinal documents that do not recognize this term, but they see it as the contents of multinational operations.

Authors see the focus of work in the philosophy of emerging and perceiving basic conceptual differences between traditional and modern peace operations.

The importance of the work is reflected in the understanding of conceptual differences and changes in the nature of the conflict, which led to the revolution and evolution of UN peacekeeping operations, from traditional to contemporary peacekeeping operations.

Keywords: *security, peace, peace missions, peacekeeping operations, United Nations, multinational operations*

**ОД ТРАДИЦИОНАЛНИХ ДО САВРЕМЕНИХ МИРОВНИХ ОПЕРАЦИЈА
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА**

Миленко Целетовић

Универзитет у Београду, Факултет безбедности,

Хатица Бериша

Универзитету одбране, Школа националне одбране,

Никола Видовић

Универзитету одбране, Војна академија

Сажетак: У раду аутори указују кроз опис основних карактеристика Организације УН, процеса успостављања мировних операција и њиховог правног утемељења у Повељи УН на сложеност система УН у процесу одлучивања и успостављања мировних операција. Сагледавајући на тумачењу легитимности успостављања мировних операција кроз циљеве постављене Повељом Уједињених нација.

Кроз рад је извршено појмовно-теоријско одређење мировних операција и дата је класификација мировних операција Уједињених нација. Са ослонцем на појмовном одређењу мировних операција са освртом на наша стратегијско – доктринарна документа која не препознају овај термин, већ их виде као садржај мултинационалних операција.

Тежиште рада аутори виде у филозофији настајања и сагледавању основних концептуалних разлика између традиционалних и савремених мировних операција.

Значај рада огледа се у схватању концептуалних разлика и промена у природи сукоба, а које су довеле до (р)еволуције мировних операција УН, од традиционалних према савременим мировним операцијама.

Кључне речи: безбедност, мир, мировне мисије, мировне операције, Уједињене нације, мултинационалне операције

УВОД

Другу половину 20. и почетак 21. века обележили су бројни локални и регионални оружани конфликти, али и напори Уједињених нација (у даљем тексту: УН) да успоставе међународни мир и безбедност у свету применом механизма мировних операција.

Од 1948. године до данас, покренуто је укупно 69 мировних операција, а само од 1988. године покренуто је 56. Тренутно, на четири континента у свету активно је 16 мировних операција.⁶⁷

Од постанка до данас мировне операције су прошле кроз бројне потешкоће прилагођавајући се прохтевима измена природе сукоба и глобалног окружења, а у складу са тим развијале су се потребе за различитим способностима у спровођењу мировних операција. Односно оне су се развиле, у складу са променама у природи сукоба и измењеним политичким окружењем, од релативно малих, традиционално војних операција до савремених односно свеобухватних, мултидимензионалних мировних операција.

На основу напред наведеног намеће се питање – „У чему се огледају суштинске разлике и које су се промене у природи сукоба догодиле, а које су резултирале променом концепта традиционалних мировних операција према савременим мировним операцијама Уједињених нација“.

Циљ рада је да се путем описа и компаративне анализе укаже на основне концептуалне разлике и промене у природи сукоба, а које су довеле до (р)еволуције мировних операција УН, од традиционалних према савременим мировним операцијама.

1. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

У настојању да се спречи понављање ужаса Првог и Другог светског рата основане су Уједињене нације. Оснивачка конференција Организације УН одржана је у Сан Франциску 25-26. јуна 1945. године, кад је потписана Повеља УН⁶⁸ која је ступила на снагу 24. октобра 1945. године, када су је ратификовале све сталне чланице Савета безбедности.⁶⁹ Данас ова најважнија организација броји 193 државе чланице.⁷⁰

Назив „Уједињене нације“ сковао је тадашњи председник САД Френклин Делано Рузвелт током Другог светског рата, којим је означио Савезнике. Први пут је формално коришћен 1. јануара, 1942. у Декларацији УН, која је ангажовала Савезнике на принципима Атлантске повеље и обавезала их да не склапају појединачно мир са силама Осовине. Идеја о УН је разрађена у декларацијама потписаних на Савезничким конференцијама у Москви, Каиру и Техерану током 1943. Од августа до октобра 1944. године, представници Француске, Републике Кине, Уједињеног Краљевства, Сједињених Држава, и Совјетског Савеза састали су се како би разрадили планове на имању Дамбертон Оукс у Вашингтону. Ти и каснији разговори произвели су предлоге који описују смисао постојања организације, њеног чланства и органа, као и споразуме за одржавање међународног мира и сигурности и међународне социјалне и економске сарадње. Дана 25. априла 1945. године, почела је прва конференција УН о међународним организацијама у Сан Франциску. Поред влада земаља, одређен број невладиних организација је био позван да присуствује стварању Повеље. Педесет нација које су имале своје представнике на конференцији потписало је Повељу УН два месеца касније, 26. јуна. Пољска није имала представнике на конференцији, али јој је сачувано место међу оригиналним потписима, који је додала касније. Уједињене нације су настале 24. октобра, 1945, пошто је Повељу ратификовало пет сталних чланица Савета безбедности - Република Кина, Француска, Совјетски Савез, Уједињено Краљевство, и Сједињене Државе - и већина осталих 46 потписница. С почетка, организација је била позната под називом Организација уједињених нација, или ОУН. Међутим, од 1950-их, спомиње се и као Уједињене нације.⁷¹

Претходница УН је била Лига народа, организација основана током I светског рата, и установљена 1919. године Версајским споразумом „како би промовисала међународну сарадњу и постигла мир и безбедност“. Лига народа је прекинула своје активности након неуспеха да спречи II светски рат. Највећа предност УН над Лигом народа је њена способност за формирањем и упућивањем мировних снага земаља чланица ради промовисања и успостављања мира и безбедности у свету.

⁶⁷ УН: „Peacekeeping Fact Sheet“, <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml> (приступљено 04.01.2017. год.)

⁶⁸ Повеља УН је основни документ и основ новог међународног права који садржи начела: суверена једнакост држава, право на самоопредељење и равноправност народа, избегавање примене силе за решавање међународних спорова, немешање УН у унутрашње послове својих чланица.

⁶⁹ Главни органи УН су: Генерална скупштина, у којој су присутне све земље, чланице УН, Савет безбедности са својих пет сталних чланица (Кина, Француска, Русија/СССР, САД и УК) с правом вета на одлуке Савета и десет несталних чланова који се бирају на две године, Економски и социјални савет, Међународни суд правде, Старатељски савет и Секретаријат.

⁷⁰ УН извештај: „Списак држава чланица Уједињених нација“ <http://www.un.org/en/member-states/index.html> (прегледано 10.12.2016. године)

⁷¹ УН: „Историја уједињених нација“ <http://www.un.org/en/sections/history/history-united-nations/> (прегледано 02.01.2017. године)

Из свог седишта у Њујорку, земље чланице УН и њене специјализоване агенције управљају и одлучују о административним питањима на редовним састанцима који се одржавају сваке године. Повељом је структура организације УН подељена на шест органа: Генерална скупштина, Савет безбедности, Економски и социјални савет, Старатељски савет, Секретаријат и Међународни суд правде.⁷² Као додаток томе, постоје помоћни органи, специјализоване агенције и друга тела при УН која, заједно, формирају сложен систем Уједињених нација.

Генерална скупштина је главни саветодавни орган. Састављена је од представника свих земаља чланица, од којих свака има по један глас. Одлуке о кључним питањима, као она везана за мир и безбедност, пријем нових чланова и буџет, захтевају двотрећинску већину. Проста већина постиже одлуке по свим другим питањима.⁷³

Савет безбедности има основни задатак, у складу са Повељом, да одржава међународни мир и безбедност. Савет се састоји од 15 чланова: 5 сталних чланова (P5) - Кина, Француска, Русија, Уједињено Краљевство (UK) и Сједињене Државе (USA) - и 10 чланова изабраних од стране Генералне скупштине, са мандатом од 2 године. Свака од ових чланица има по један глас. Одлуке везане за текућа питања захтевају 9 гласова, укључујући пристанак свих 5 сталних чланица. Ово представља правило „једногласности Великих сила“, често названо и право „вето“. Он, такође, упућује мировне снаге УН како би се помогло у смањењу напетости у кризном региону, извршило раздвајање сукобљених страна и успоставила атмосфера мира унутар које се може изнаћи мирно решење сукоба. Савет, такође, може одлучивати о мерама наметања економских санкција (као што је ембарго на трговину) или здружених војних дејстава.⁷⁴

Економски и социјални савет као основни орган за усклађивање економских, социјалних и њима сродних деловања УН, као и специјализованих агенција и установа.

Међународни суд правде је главни судски орган који регулише правне спорове између држава и пружа савете и мишљења УН и њеним специјализованим агенцијама.⁷⁵

Старатељски савет је основан 1945. године како би пружио међународни надзор за 11 старатељских територија, под административном управом 7 земаља чланица, и како би се обезбедило да се предузимају одговарајући кораци ка припреми територија за самоуправу или независност. До 1994. године, све старатељске територије су успоставиле самоуправу или независност, било као појединачне државе или уједињењем са околним независним државама. Последња која је то спровела јесте старатељска територија Пацифичких острва (Палау), која је постала 185. земља чланица. По окончању свог рада, Старатељски савет, који се састојао од сталних чланица Савета безбедности је изменио свој правилник рада тако да се састаје када и где то поједина ситуација захтева.⁷⁶

Секретаријат је административни орган земаља чланица чије се особље састоји од међународних службеника који су распоређени у своје радне центре широм света - извршавајући разнолике свакодневне дужности организације. Он опслужује остале основне органе УН и спроводи програме и политике, постављене од стране њих. На његовом врху се налази Генерални секретар кога именује Генерална скупштина, а по препоруци Савета безбедности, на период од 5 година, са могућношћу обнављања мандата. Задужења која спроводи Секретаријат су многобројна, у складу са проблемима којима се баве Уједињене нације. Она варирају од управљања мировним операцијама УН до посредовања у међународним споровима, од праћења економских и социјалних трендова и проблема до припреме студија о људским правима и одрживости развоја.⁷⁷

Секретаријат је подељен у неколико основних организационих јединица које води генерални под-секретар или званичник истога ранга. У саставу Секретаријата налази се Департман за мировне операције који се бави планирањем, координацијом и управљањем мировним операцијама Уједињених нација.

1.1. Правни оквир Повеље УН – употреба поглавља VI, VII и VIII

Повеља представља међународни споразум који су потписале Уједињене нације. Она, такође, представља и основни документ Организације, одређујући права и обавезе земаља чланица и

⁷² Одељење за јавно информисање УН: „Уједињене нације – основне чињенице“, Народна књига, прво издање 1985, стр.12

⁷³ Ibid, стр.13

⁷⁴ Ibid, стр.14

⁷⁵ Ibid, стр.18

⁷⁶ Ibid, стр.17

⁷⁷ Одељење за јавно информисање УН: „Уједињене нације – основне чињенице“, Народна књига, прво издање 1985, стр.19

устостављајући органе и процедуре Уједињених нација. Као један међународни споразум, Повеља дефинише главне принципе међународних односа - од једнакости у суверенитету држава до забране употребе силе у међународним односима. Преамбула Повеље излаже идеале и заједничке циљеве свих људи чије су се владе удружиле како би формирале Уједињене нације.

Мировне операције УН су развијене као јединствен, легитиман инструмент у циљу пружања помоћи државама у оружаном сукобу, на путу ка успостављању трајног мира. Иако се мировне операције као наведени инструмент, нигде експлицитно не спомињу у Повељи УН, легитимност њиховог успостављања има подршку кроз циљеве постављене Повељом, у Глави VI - Мирно решавање спорова, Глави VII - Акције у случају претње миру, повреде мира и аката агресије и Глави VIII - Регионални уговори. Један од циљева Повеље УН је одржавање међународног мира и безбедности, а један од основних начела у међународним односима, са којом поступају чланице организације, је забрана претње силом и употреба силе.⁷⁸

Како је наведено у тачки 1. члану 1. Повеље, одржавање међународног мира и безбедности се остварује „предузимањем ефикасних колективних мера ради спречавања и отклањања претњи миру и сузбијања аката агресије или других повреда мира и постиже се мирним средствима у складу са начелима правде и међународног права“.⁷⁹ Такође, у складу са Главом VI Повеље (мирно решавање спорова), странке у сваком спору треба да траже решење пре свега мирним путем, преговорима, истражним комисијама, посредовањем у измирењу, судским решавањем, прибегавањем регионалним установама или споразумима или другим мирним начинима по свом сопственом избору, а када сматра потребним, Савет безбедности УН позива странке да свој спор реше таквим начинима.⁸⁰

За разлику од наведених мера, а у складу са Главом VII (акције у случају претње миру, повреде мира и аката агресије), Савет безбедности УН може да прибегне мерама које не повлаче употребу оружане силе, а садрже потпун или делимичан прекид економских односа, железничких, поморских, ваздушних, поштанских, телеграфских, радиографских и других веза, прекид дипломатских односа, али и другим још „репресивнијим“ мерама, уколико наведене не одговарају, или су недовољне. Ове мере подразумевају акције ваздухопловним, поморским или копненим снагама, а укључују демонстрације, блокаду и друге операције наведеним снагама чланова Уједињених нација.⁸¹ На основу напред наведеног, Савет безбедности УН у току решавања спорова има могућност да примени широк дијапазон мера, од оних које не повлаче употребу оружане силе до крајње репресивних.

У складу са одредбама чл. 39. до чл. 42. Главе VII, утврђивање постојања претње међународном миру и безбедности је у надлежности Савета безбедности УН, а уједно је надлежан за давање препорука и доношење одлука о мерама да би се одржао или успоставио међународни мир и безбедност.⁸²

Иницијатива за ступање УН у акцију по питању одржавања међународног мира и безбедности може потећи од једне од страна у спору, од сваке чланице УН, од генералног секретара УН, од СБ и Генералне скупштине. Таква акција може се предузети ако мере и средства у тражењу мирних решења нису имали успех или ако из било којих разлога та средства нису примењена. Акцијом у овом смислу руководи Савет безбедности. Свака чланица УН је дужна да пружи тражену помоћ СБ у таквој акцији и не сме помагати државу против које се те мере предузимају. Претпоставка за предузимање колективних мера је постојање неке претње миру, нарушавање мира или нападачког чина. Ако нема чињеница које би се могле сврстати у ове појмове не може доћи до предузимања колективних мера. Једино ограничење деловања УН постављено је одредбом чл. 2. став 7. Повеље, према коме оне нису овлашћене да се мешају у питања која по својој суштини спадају у унутрашњу надлежност сваке државе. Повеља УН, чл. 2. став 4, јасно поставља обавезу држава чланица за уздржавање од претње силом или употребе силе, не само против територијалне целовитости или политичке независности ма које државе, него и таквих које на било који начин нису у складу са циљевима УН.⁸³

Члан 2. Повеље УН дефинише неколико начела поступања УН у погледу употребе оружане силе, а посебно се издвајају три става која ограничавају решавање међународних спорова. У ставу 1. наведеног члана, УН као „организација почива на начелу суверене једнакости свих чланова“. У складу са ставом 4.

⁷⁸ Повеља УН: „Charter of the United Nations“ <http://www.un.org/en/charter-united-nations/> (приступљено 19. новембра 2016. год.)

⁷⁹ *ibid*, члан 1 став 1

⁸⁰ *ibid*, члан 33 став 1и 2

⁸¹ *Ibid*, члан 41и 42

⁸² *Ibid*, члан 39, 40, 41 и 42

⁸³ *Ibid*, члан 2

„сви чланови се у својим међународним односима уздржавају од претње силом или употребе силе против територијалног интегритета или политичке независности сваке државе, или на сваки други начин несагласан са циљевима Уједињених нација”. Такође, на основу става 7. истог члана, „ништа у Повељи не овлашћује УН да се мешају у питања која се по суштини налазе у унутрашњој надлежности сваке државе, нити захтева од чланова да таква питања износе на решавање организацији“.⁸⁴

У суштини, овако дефинисан члан Повеље, даје земљама чланицама УН слободу употребе силе ради успостављања правног поретка на својој територији и ограничава употребу силе у међународним односима, односно употребу силе на територији друге чланице. Члан 2. такође омогућава чланицама и неприкосновено право на самоодбрану. Осигурање наведених права и повластица које ужива држава чланица, остварује се испуњавањем обавеза које су преузете у сагласности са Повељом Уједињених нација. У супротном, држава чланица губи право на остваривање права и повластица из члана 2. став 2, чиме проблем постаје интернационализован, а овлашћује УН да у складу са чланом 2, став 7, примени и репресивне мере које су садржане у глави VII.⁸⁵

Репресивне мере не подразумевају искључиво употребу силе. Разграничења у корацима решавања сукоба, од решавања мирним путем у складу са Главом VI, до употребе оружане силе у складу са Главом VII Повеље нису прецизно описана.

На препоруку Савета безбедности, у складу са чланом 5. Повеље, Генерална скупштина може привремено обуставити вршења права и повластица по основу чланства. Такође, на препоруку Савета безбедности, у складу са чланом 6 Повеље, Генерална скупштина може искључити из Организације члана УН који упорно нарушава начела садржана у Повељи. Остале државе чланице дужне су да по члану 2, став 5. дају помоћ УН у свакој акцији коју оне предузимају у складу са Повељом и уздржавају од давања помоћи свакој држави против које УН предузимају превентивну или принудну акцију.⁸⁶

По питању коришћења силе у међународним односима, а тиме и у мировним операцијама, Повеља УН експлицитно предвиђа само два изузетка од општег правила забране коришћења силе у међународним односима: први, садржан у одредбама чл. 39. и чл. 42, према којима коришћење силе може бити одобрено само од СБ УН у случају претње или угрожавања међународног мира или неког акта агресије, и други, садржан у одредби члана 51. Повеље УН, којим се не умањује урођено право на појединачну или колективну самоодбрану у случају оружаног напада против члана УН док СБ не предузме мере потребне за очување међународног мира и безбедности.⁸⁷ Меру употребе силе, предвиђену чл. 42. Повеље УН, Савет безбедности примењује тек када су све претходне мере за мирно решавање спорова, предвиђене главом VI, исцрпљене и нису дале резултате, односно, ако сматра да друге мере неће имати успех.

Поглавље VIII Повеље охрабрује регионалне споразуме о мирном решавању локалних спорова пре њиховог изношења на Савет безбедности. Омогућавање оваквих споразума је у складу са „Сврхом и принципима УН“ датим чл. 52. Повеље. Када је то прикладно, СБ може искористити у складу са чл. 53. регионалне споразуме или агенције за акције под својим овлашћењима.⁸⁸

1.2. Успостављање мировних операција Уједињених нација

Савет безбедности УН има основну улогу и одговорност за успостављање мировних операција. Он усваја резолуције, а генерални секретар УН и Секретаријат су надлежни за надзор и управљање операцијама. У саставу Секретаријата налази се Департман за мировне операције који се бави планирањем, координацијом и управљањем мировним операцијама Уједињених нација. (Шема 1).

⁸⁴ Ibid, члан 2 став 1, 4 и 7

⁸⁵ Ibid, члан 2 став 2 и 7

⁸⁶ Ibid, члан 2 став 5 и чланови 5 и 6

⁸⁷ Ibid, члан 39, 42 и 51

⁸⁸ Ibid, члан 51 и 52

Шема 1: Департман за мировне операције⁸⁹

Оперативна управа надлежна је за употребу војних снага у мировној операцији. Одељење за војне послове има саветодавну улогу у вези са планирањем и формирањем снага, њиховим ангажовањем, помоћи у обуци и изради упутстава за рад у операцијама. Одељење за цивилну полицију надлежно је за употребу полицијских снага. Канцеларија за подршку мисија обезбеђује потребно особље и опрему за успешну реализацију мировне операције. Служба за деминирање координира активности у вези са уклањањем мина и минских поља, а одељење за сагледавање искустава сређује и систематизује искуства из мировних операција.⁹⁰

У обичајном речнику политичке, па и правне праксе, акције које се предузимају за извршење одлука СБ у сврху одржања међународног мира и безбедности називају се мировне операције УН а снаге за њихову реализацију, без обзира из ког су националног контингента, обично се називају мировне снаге Уједињених нација. Ако СБ процени да су настали аргументи због којих може доћи до претњи међународном миру и безбедности, као једна од низа акција може бити усвајање резолуције⁹¹ о успостављању мировне операције. Овим се користи могућност уједињења чланица УН ради решавања проблема који угрожавају или представљају наведену претњу.

У циљу јединствених метода деловања и јасне слике начина доласка до решења проблема, резолуцијом се поред описа ситуације и проблема у земљи или кризном региону, регулише и организација, поље деловања конкретне мировне операције, дефинишу задаци (мандат) мировне операције, снаге, састав међународних војних и полицијских снага, специјализованих агенција УН, владиних и невладиних организација.⁹²

У случајевима доношења резолуције СБ о предузимању мера према некој од држава чланица УН, Савет безбедности упућује чланицама УН позив а не препоруку, за њихово спровођење. Оружане снаге којима треба успоставити или осигурати угрожени мир састављају се од контингената које дају државе чланице Уједињених нација. Контингенти се формирају уговором између УН и сваке чланице понаособ. При извођењу војне операције за очување или успостављање мира, СБ може да се ослони и на регионалне споразуме, где они постоје, ако то сматра потребним и корисним. И тада војним мерама руководи Савет безбедности. Са спровођењем оружаних мера истовремено могу да се спроводе и невојне мере, предвиђене Повелом УН, у циљу наставка тражења мирног решења настале кризе.

2. ПОЈАМ И КЛАСИФИКАЦИЈА МИРОВНИХ ОПЕРАЦИЈА

Ради бољег схватања овог појма у раду су наведене неке од дефиниција мировних операција од стране важнијих званичника УН, као и од појединих домаћих аутора који су се бавили овом тематиком.

⁸⁹ Момчило Сакан: „Мировне операције Уједињених нација“, ФПН, Бања Лука, 2010, стр.7

⁹⁰ Ibid, стр.8

⁹¹ Остала нормативна документа Уједињених нација

⁹² Hatidža Beriša, Katarina Jonev, Igor Barisic.: Примена концепта колективне безбедности – случај Уједињених нација, XV–the Jubilee International Scientific Conference, 15th to 17th December, 2017 in Bansko, Bulgaria.

Повељом Уједињених нација, мировне операције нису експлицитно дефинисане, осим одредбе у члану 29. којом се наводи да: „Савет безбедности може формирати помоћни орган који сматра неопходним за извршење својих функција“. Међутим, упоредо са (револуцијом мировних операција, прилагођавајући се прохтевима измена природе сукоба и глобалног окружења, јавиле су се и разлике у њиховом појмовно-теоријском одређењу.

Такође, наша стратегијско – доктринарна документа не препознају овај термин, већ их виде као садржај мултинационалних операција о чему ће аутор овог рада изнети своје мишљење.

2.1. Појам мировне операције Уједињених нација

Одељење за мировне операције (DPKO) и подршку на терену (DFS) Уједињених нација у својој публикацији „**Мировне операције УН – начела и смернице**“ (United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines)⁹³ класификовали су мировне операције на традиционалне и мултидимензионалне (савремене) мировне операције Уједињених нација. На основу ове класификације дате су следеће дефиниције:

Традиционалне мировне операције УН спроводе се уз сагласност страна у сукобу, обично држава, у којима „плави шлемови“ врше мониторинг примирја између зараћених страна, док дипломате и посредници траже политичко решење за окончање сукоба.

Мултидимензионалне мировне операције УН се састоје од војне, полицијске и цивилне компоненте, које заједно раде на успостављању и одржавању безбедности, обезбеђивању политичке помоћи и осталих активности усмерених ка изградњи мира.

По мишљењу **Кофи Анана** дугогодишњег Генералног секретара УН мировне операције се дефинишу као „...употреба мултинационалних војних служби, наоружаних или не, под интернационалном командом и уз пристанак страна у сукобу, ради пружања помоћи и решавању конфликта између непријатељских држава или сукобљених заједница унутар државе“.⁹⁴

Једну од прихватљивијих дефиниција дао је **Марк Гулдинг** дугогодишњи заменик Генералног секретара УН мировне операције су „...теренске операције које су успоставиле УН, уз пристанак свих заинтересованих страна а ради контролисања и мирног решавања конфликта међу њима под командом и контролом снага УН које све чланице УН плаћају и за које одређују војно и друго људство, које наступа потпуно непристрасно и независно и користи минимум неопходне силе“.⁹⁵

По **Момчилу Сакану** који је дефинисао мировне операција као „специфичне врсте операција које припремају и воде међународне снаге УН, или друге снаге, стварног или потенцијалног војног карактера, према одлуци СБ, обично на захтев или пристанак страна у сукобу, ради непристрасног избегавања потенцијалног или прекида стварног сукоба или кризе и чување успостављеног мира“.⁹⁶

Слободан Савић, дефинише мировне операције као: „...активности СБ и мировних снага УН као и овлашћених организација и снага СБ УН које се предузимају при извршавању основног задатка УН, очување постојећег и успостављање нарушеног мира и безбедности у свету“.⁹⁷

Наша Доктрина, као и сва остала **стратегијско - доктринарна документа** препознају мировну операцију као део садржаја мултинационалних операција, односно као посебну врсту операција, у којима могу учествовати делови Војске Србије, у складу са Законом о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије. Односно, Војска Србије може учествовати у једним од следећих мултинационалних операција: операцијама очувања, одржавања и изградње мира; операцијама спречавања сукоба и успостављања мира; заједничким одбрамбеним операцијама, у складу са одлукама надлежних државних органа; операцијама пружања помоћи у отклањању последица међународног тероризма и терористичких напада већих размера и хуманитарним операцијама.

На основу претходно изнетог, под мировним операцијама УН се углавном мисли на операције очувања, одржавања и изградње мира. Резолуције УН, којима се исте успостављају, их стриктно дефинишу као мировне операције (peacekeeping operations) док у свим нашим стратегијско – доктринарним

⁹³ УН: „**Мировне операције УН – начела и смернице**“ http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf (приступљено 4.1.2017. год.), стр.97

⁹⁴ Часопис, „**NATO Review**“ бр.5. 1993. <http://www.nato.int/docu/review/1993/9305-1.htm> (приступљено 4.1.2017. год.)

⁹⁵ Goulding M: „**The Evolution of UN Peacekeeping**“, lecture at the Examination School, 1993. https://is.muni.cz/el/1423/jaro2010/MVZ198/um/11984590/Evolution_of_UN_Peacekeeping.pdf (приступљено 2.1.2017. год.), стр.455

⁹⁶ Момчило Сакан: „**Мировне операције Уједињених нација**“, ФПН, Бања Лука, 2010, стр.3

⁹⁷ Слободан Савић: „**Савремене војне операције**“, ВИЗ, Београд, 1999, стр.59

документима егзистирају као појам мултинационалне операције осим у документу „Одлука о усвајању годишњег плана употребе Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама“ (ГПУ). Одлуку о усвајању годишњег плана употребе Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама доноси Народна скупштина. Одлука дефинише ангажовање у операцијама УН на основу Резолуција УН којима су наведене операције успостављене, или им је мандат продужен, као мировне операције.

Такође, појмове мировна и мултинационална операција не можемо изједначити. Појам мултинационална операција, како дефинишу наша стратегијско - доктринарна документа и мировна операција нису исто, јер им сврха није иста. За мировну операцију сврха је мир (очување, одржавање и изградња мира) док за мултинационалну операцију сврха је удруживање. Односно, из назива мултинационална операција не проистиче радња која би требала да се реализује. На основу напред наведеног, неопходно је редефинисати називе и класификацију ових појмова у нашим стратегијско - доктринарним документима. Уместо појма мултинационална операција прихватљив би био појам „операције успостављања и очувања система колективне безбедности“, тако да би по том критеријуму операције класификовале на:

- мировне операције (под окриљем УН, ЕУ или партнерских земаља),
- одбрамбене операције (у складу са одлукама надлежних државних органа),
- операције пружања помоћи у отклањању последица међународног тероризма и
- хуманитарне операције.

Такође, неопходно је дефинисати мировне операције као врсте операција успостављања и очувања система колективне безбедности. На основу напред наведеног мировне операције можемо дефинисати као широки дијапазон активности војне и невојне природе УН и осталих организација усмерених на очување и успостављање националне, регионалне и глобалне безбедности и мира у свету.

У Прилог овоме стоји да је израз мировне операције Уједињених нација у потпуности успостављен након извештаја Комисије о мировним операцијама УН (Извештај Комисије о мировним операцијама Уједињених нација, 2000), познат као **Брахимијев извештај**.⁹⁸

Такође, **Високи панел за мировне операције УН** који је био сазван од стране генералног секретара УН, господина Бан Ки-Муна (BAN Ki-moon) 31.10.2014. године у својим закључцима наводи да је потребно користити термин „мировна операција“ уместо „операција одржавања мира“ или „специјална политичка мисија“ како би се омогућило коришћење целог спектра активности са којима УН располаже.⁹⁹

2.2. Класификација мировних операција

Бивши Генерални секретар УН Бутрос Гали у извештају Генералној скупштини од 10. септембра 1993. године изнео је став да „мировне снаге нису један статични концепт и да данас постоји толико мировних операција колико постоји и типова сукоба“.¹⁰⁰ Такође, у савременим мировним операцијама постоји читав спектар политичких, дипломатских, војних, полицијских, цивилних и других активности које УН спровode у циљу одржавања међународног мира и безбедности. Због тога поједини аутори класификују мировне операције на основу различитих преовладајућих критеријума.¹⁰¹

Једна од прихватљивијих класификација је по критеријуму облика, односно циљева и задатака који се желе остварити мировним операцијама. Тако, разликујемо следеће операције:

- *Операције за спречавање сукоба* (Conflict prevention), подразумевају примену дипломатских мера у смињавању напетости и ескалације сукоба. У идеалном случају, овај механизам требао би да методама раног упозоравања, прикупљањем информација и пажљивом анализом спречи сукоб.
- *Операције за успостављање мира* (Peace making), генерално обухвата мере у току самог сукоба и обично укључује дипломатску акцију на постизању мировног споразума између страна у сукобу (ангажовање

⁹⁸ Званични документ УН: „Извештај комисије о мировним операцијама УН“ http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Brahimi_Report_Exec_Summary.pdf (приступљено 4.1.2017. г.)

⁹⁹ Званични документ УН: „Закључци високог панела за мировне операције УН“ A/70/95-S/2015/446, Савет безбедности УН, 17 јун 2015. године. Високи панел за мировне операције је сазван од стране Генералног секретара УН, господина Бани Ки-Муна (BAN Ki-moon), са задатком критичке анализе мировних операције УН и давања смерница на који начин УН може најбоље одговорити на изазове у наредном периоду. http://www.un.org/ga/search/viewm_doc.asp?symbol=A/70/95 (приступљено 4.1.2017. г.)

¹⁰⁰ Yūji Uesugi: “Reviewing the Functions of UN Peacekeeping from a Perspective of Human Security“ <http://home.hiroshima-u.ac.jp/heiwa/Pub/E19/chap4.pdf> (приступљено 9.1.2017. г.) стр.103

¹⁰¹ Душан Вукчевић: „Операције у миру“, ВИЗ, Војна књига, Београд 2009, стр.42

истакнутих личности у својству изасланика, владе, групе држава, представника регионалних организација или истакнутих личности УН).

- *Операције за очување мира* (Peace keeping), подразумевају подршку спровођења прекида ватре или мировног споразума, најчешће у раним активностима изградње мира. У овој фази, најчешће је успостављање мировних операција УН. Уз одобрење СБ УН, у овој фази може се одобрити и коришћење оружане силе на тактичком нивоу, у циљу одбране мандата мировне операције, у ситуацијама где држава није у стању да обезбеди сигурност и одржавање јавног реда.
- *Операције за наметање мира* (Peace enforcement) подразумева примену низа мера принуде, укључујући и коришћење војне силе, а уз одобрење СБ Уједињених нација. Те се операције изводе под покровитељством Савета безбедности УН када се све друге методе покажу неуспешним и када се оцени да: постоји опасност која угрожава мир и безбедност у одређеном региону; постоји нарушавање мира и безбедности на одређеном простору или да је почињен акт агресије. У тим операцијама се, дакле, користи робусна војна сила и није неопходна сагласност сукобљених страна.
- *Операције за изградњу мира* (Peace building) обухвата низ мера са циљем смањења ризика од поновног сукоба, јачањем националних капацитета на свим нивоима и постављањем темеља за одржив мир и развој. Изградња мира је комплексан и дугорочан процес који на свеобухватан начин решава проблеме проистекле из дубоко укорених, структуралних узрока сукоба.¹⁰²

Сматра се да границе између превенције сукоба, успостављања, наметања, одржавања и постконфликтне изградње мира постају све замагљеније, а мировне операције УН су ретко ограничене само на једну фазу или врсту наведених активности.

У односу на задатке које припадници у мировним мисијама извршавају Марк Гулдинг је мировне операције УН поделио на:

- операције превентивног слања трупа УН пре него што је оружани конфликт стварно и започео, на захтев једне од страна и искључиво на њеној територији;
- традиционалне мировне операције које су подршка напорима да се створе услови за политичке преговоре и успостављање трајног мира;
- операције чији је циљ имплементација договора који је већ постигнут између зараћених страна;
- операције чији је циљ заштита достављања хуманитарне помоћи у јеку ратних операција;
- операције наметања мира, које укључују слање трупа УН у земље, где су се државне институције урушиле или где не постоје, као и у земље где влада анархија;
- операције наметања мира аналогно другом типу одржавања мира, али са мандатом трупа УН да користе силу против било које од страна која наруши већ потписани мировни споразум.¹⁰³

Овој подели, наравно, недостаје најновији тип савремених, односно свеобухватних, мултидимензионалних операција, које садрже војну, али и цивилну компоненту административног управљања неком територијом. Према Душану Вукчевићу оне се могу разумети као „...мултифункционалан и мултидисциплинаран спољнополитички процес ОУН и регионалних организација и институција ради постизања политичког договора, односно, као облик усклађених неборбених активности, борбених дејстава ОУН, регионалних организација и институција, на одређеном простору и у одређеном времену ради постизања самоодрживог мира“.¹⁰⁴

3. МИРОВНЕ ОПЕРАЦИЈЕ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА, НЕКАД И САД

Иако је свака мировна операција „случај“ за себе, ипак се у њиховом шездесет осмогодишњем развоју могу одредити кључне тачке, чиме оне могу бити груписане у одређене целине. Наиме, „еволутивни развој“ мировних операција прилагођавао се глобалним променама и дешавањима у свету. Карактеристике мировних операција у периоду „хладног рата“ значајно су се разликовале од мировних операција после тог периода. Из тога разлога изникло је неколико подела мировних операција по различитим критеријумима, а

¹⁰² УН: „Мировне операције УН – начела и смернице“ http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf (приступљено 9.1.2017. год.), стр.17

¹⁰³ Goulding, M. „The Evolution of UN Peacekeeping“, lecture at the Examination School, 1993. https://is.muni.cz/el/1423/jaro2010/MVZ198/um/11984590/Evolution_of_UN_Peacekeeping.pdf (приступљено 2.1.2017. год.), стр.459

¹⁰⁴ Душан Вукчевић: „Операције у миру“, ВИЗ, Војна књига, Београд 2009, стр.41

једна од најједноставнијих је подела на традиционалне и савремене, односно свеобухватне, мултидимензионалне мировне операције.

3.1. Традиционалне мировне операције Уједињених нација

Од формирања Организације УН мировне операције се нису појавиле одмах, нити су биле учестале. У основи оне су наставиле са посматрачким мисијама које је претходно предводила Лига народа, као што је била посматрачка мисија у Грчкој (UNSCOB). У ери „хладног рата“ мировне операције УН су биле у сенци интереса великих сила, а које се нису могле договорити ни око начела Организације Уједињених нација. Активности УН у сфери очувања мира и безбедности, због честе блокаде рада СБ биле су редуковане на најмању могућу меру и првенствено су зависиле од односа великих сила и њиховог интереса према сукобу и странама у сукобу.

Операције које су УН изводиле у периоду „хладног рата“ назване су традиционалне мировне операције јер су реализоване кроз активности снага посматрачких мисија и снага за очување мира. Ове активности су реализовале значајно мале ненаоружане посматрачке снаге или слабо наоружане међународне снаге са великим ограничењима у употреби силе (искључиво у индивидуалној или колективној самоодбрани, у складу са чланом 51. Повеље). Међутим, ове снаге су могле бити ангажоване тек по добијању сагласности за њиховим ангажовањем од стране зараћених страна, а након постигнутог споразума о прекиду ватре.

Задачи самих операција нису били комплексни, а односили су се на посматрање активности у граничној или демилитаризованој зони; посматрање прекида ватре и спровођења споразума о примирју и надзор повлачења оружаних снага из споразумом дефинисаног рејона. Док је политичка компонента покушавала да изнађе решење за настали сукоб, војна компонента је имала тежишну улогу у извршавању наведених задатака између зараћених страна. Поред политичке и војне компоненте у традиционалним мировним операцијама УН биле су ангажоване и мање полицијске снаге. Тежишне активности војне компоненте су биле на спречавању непријатељстава и на иницирању дијалога између сукобљених страна. На слици испод дата је начелна структура (војне компоненте) традиционалне мировне операције УН.

Основне карактеристике традиционалних мировних операција УН су: (1) стране у сукобу су државе, чланице УН и њихова сувереност се увек поштује (2) сагласност мора постојати између држава у сукобу; (3) мировна операција је привремена по месту са циљем спречавања сукоба и да се омогући дипломатским напорима да се нађе коначно решење за настали конфликт; (4) доминантна војна компонента – војна операција; (5) спроводи се кроз активности снага посматрачких мисија и снага за очување мира; (6) војне снаге се распоређују у зони раздвајања, лако су наоружане, употреба силе у самоодбрани; (7) немешање у сукобе.¹⁰⁵

Традиционалне мировне операције нису прошлост. Карактеристичан пример активне традиционалне мировне операције УН је распоређивање међународних мировних снага 1948. године, на Голанској висоравни, између Сирије и Израела (UNTSO). Уједно је она и прва мировна операција која је успостављена по формирању Организације Уједињених нација.

У табели испод дати су типични примери активних традиционалних мировних операција (табела 1).

Назив		Оснивање	Основни мандат
Пун назив	Скр. назив		
Мировна операција Уједињених нација на Блиском истоку	UNTSO	1948.г. Резолуција СБ бр 50.	Надгледање прекида ватре и примена мировног споразума на Блиском Истоку
Мировна операција Уједињених нација у Цамиру и Кашмиру	UNMOGIP	1949.г. Резолуција СБ бр 47.	Надгледање примирја између Индије и Пакистана
Мировна операција Уједињених нација у Републици Кипар	UNFICYP ¹⁰⁶	1964.г. Резолуција СБ бр 186.	Спречавање даљих борби између грчке и турске заједнице на Кипру
Мировна операција Уједињених нација на Блиском Истоку	UNDOF ⁴⁴	1974.г. Резолуција СБ бр 350.	Раздвајање израелских и сиријских снага на Голанској висоравни
Мировна операција Уједињених нација у	UNIFIL ⁴⁴	1978.г. Резолуција СБ	Ратификација повлачења израелских снага из Либана и помоћ влади Либана да поврати

¹⁰⁵ Душан Вукчевић: „Операције у миру“, ВИЗ, Војна књига, Београд 2009, стр.47

¹⁰⁶ Традиционалне мировне операције УН са употребом војних оружаних снага

Републици Либан		бр 425.	власт над тим делом територије
Мировна операција Уједињених нација у Западној Сахари	MINURSO	1991.г. Резолуција СБ бр 425.	Надгледање примирја, припреме и спровођење референдума за самоопредељење народа З. Сахаре

Табела 1: Активне традиционалне мировне операције УН¹⁰⁷

3.2. Савремене мировне операције Уједињених нација

После распада Варшавског пакта и краја биполарне поделе света започело је раздобље блиске сарадње између сталних чланица Савета безбедности што је и резултирало значајнијем повећању броја започетих мировних операција. Крупни интеграциони и дезинтеграциони процеси на међународној сцени, настојање САД да доминирају у међународним односима и настојању остатка земаља да успоставе сопствену позицију, као и немоћ УН да самостално решава сукобе унутар једне државе окарактерисало је раздобље непосредно по завршетку хладног рата.

Такође, Уједињене нације су се суочиле са значајном променом у природи конфликта. Ратови између држава су постали више изузетак него правило. Конфликти су претежно били конфликти унутар држава или грађански ратови. Уместо ратова у којима се сукобљавају две нације са организованим војскама, данашњи конфликт је типична унутрашња борба лако наоружаних милицијских и герилских јединица.

Будући да се природа конфликта променила од међудржавних ка конфликтима унутар држава, УН су морале наћи нове инструменте имплементације мировног споразума и стварања услова за одрживи и трајни мир. Односно, то је значило помак са традиционалних мировних операција на савремене мировне операције где поред традиционалног израза очување мира (Peacekeeping), до изражаја долазе и изрази успостављање мира (Peacemaking), спречавање сукоба (Conflict prevention), изградње мира (Peace building) и наметање мира (Peace enforcement).¹⁰⁸

Савремене мировне операције се одобравају на основу Поглавља VI и VII Повеље Уједињених нација. Ове операције су мултидимензионе мисије у којима је војна компонента само један део опсежног политичког, дипломатског, хуманитарног и економског напора. Циљеви ових мисија укључују подршку цивилним компонентама и невладиним организацијама за расподелу хуманитарне помоћи, организовање и заштиту избора, надгледање функционисања влада, разоружање и демобилизацију, репатријацију и рехабилитацију, заштиту безбедних области, успостављање природне управе и институција и други задаци.

У циљу успешног деловања на терену, у односу на традиционалне мировне операције, савремене мировне операције су у многоме промениле структуру, мандат, организацију, методе и начин извршавања задатака. Такође, у пракси се не могу наћи две истоветне организацијске структуре јер се исте прилагођавају мандату мисије и задацима саме операције. У том смислу, савремене мировне операције УН у својој структури, поред војне компоненте, садрже полицијску и цивилну компоненту УН, као и друге међународне и националне цивилне организације у неколико различитих компоненти. На слици испод дата је начелна структура савремене мировне операције УН.

Основне карактеристике савремених мировних операција УН су: (1) сукоби се воде унутар суверене земље; (2) мора да постоји сагласност једне стране у сукобу; (3) циљ мировне операције је постићи коначно политичко решење и створити самоодрживи мир; (4) доминантна цивилна компонента (транзиционе владе, међународне организације, владине и невладине агенције и полицијске снаге) у односу на војну – цивилна операција; (5) спроводи се кроз: превентивну дипломатију, изградњу мира, успостављање мира, кроз подршку хуманитарним организацијама, демилитаризацију и разоружање, санкције и кроз очување и наметање мира; (6) у структуру међународних снага уграђени су авијација, морнарица, као и тешко наоружање у јединицама копнених снага. Присутна је стална заштита простора на ком су ангажоване демократске институције система. Такође активно су укључене и јединице намењене за цивилно војну сарадњу (ЦВС); (7) Подршка демократским снагама.¹⁰⁹

Карактеристичан пример савремене мировне операције УН је распоређивање међународних мировних снага у ДР Конгу (MONUC, 1999. – 2010. год.). Уједно је она и прва мировна операција УН у којој су поред војне компоненте придодате и компонента за хуманитарну помоћ и компонента везана за људска права. Такође, из разлога испуњења мандата из других области, додате су јој и полицијска компонента, али и војна компонента регионалне организације каква је Афричка унија (у складу са Главом VIII Повеље УН).

У табели испод дати су типични примери активних савремених мировних операција (табела 2).

¹⁰⁷ Табела је сачињена за потребе рада (прим. аутора)

¹⁰⁸ За детаљније више на страни 17

¹⁰⁹ Душан Вукчевић: „Операције у миру“, ВИЗ, Војна књига, Београд 2009, стр.47

Назив		Оснивање	Основни мандат
Пун назив	Скр. назив		
Привремена административна мисија на КиМ	UNMIK	1999.г. Резолуција СБ бр 1244.	Успостављање привремене администрације под УН ради олакшавања политичког процеса за одређење његовог будућег статуса
Мировна операција УН у Р. Обали Слоновачи	UNOCI	2004.г. Резолуција СБ бр 1528.	Заштита становништва; подршка властима у разоружању, демобилизацији и реинтеграцији бивших учесника оружаних сукоба и подршка реформа сектора безбедности
Мировна операција УН у Р. Хаити	MINUSTAH	2004.г. Резолуција СБ бр 1542.	Успостављање сигурног и стабилног окружења
Мировна операција УН у Судану	UNAMID	2007.г. Резолуција СБ бр 1769.	Заштита становништва, допремање хуманитарне помоћи и помоћ политичком процесу у Дарфуру
Мировна операција УН у ДР Конгу	MONUSCO	2010.г. Резолуција СБ бр 1925.	Заштита становништва; заштита особља хуманитарних организација и заштита људских права; и подршка властима у стабилизацији стања и консолидацији мировних напора
Мировна операција УН у Јужном Судану	UNMISS	2011.г. Резолуција СБ бр 1996.	Мандат мисије је заштита становништва; праћење стања људских права; подршка активностима хуманитарних организација; и подршка имплементацији споразума о прекиду непријатељства сукобљених страна у Ј. Судану
Мировна операција УН у Р. Мали	MINUSMA	2013.г. Резолуција СБ бр 2100.	Обезбеђење безбедног и стабилног стања и заштите становништва; подршка политичком дијалогу и помоћ у реформи сектора безбедности
Мировна операција УН у ЦАР	MINUSCA	2014.г. Резолуција СБ бр 2149.	Заштита становништва и подршка транзиционом процесу

Табела 2: Активне савремене мировне операције УН¹¹⁰

ЗАКЉУЧАК

Током свог постојања мировне операције Уједињених нација су еволуирале прилагођавајући се прохтевима различитих измена природе сукоба и глобалног окружења. Прва мировна операција Уједињених нација је успостављена 1948. године на Блиском истоку (UNTSO) када је Савет безбедности донео одлуку за распоређивањем лако наоружаних војних посматрача у циљу надгледања прекида ватре и примене мировног споразума између Израела и арапских суседа. Мировна операција Уједињених нација на Блиском истоку (UNTSO) је типичан пример активне традиционалне мировне операције. Легитимност успостављања традиционалних мировних операција исказана је кроз циљеве постављене у поглављу VI (мирно решавање спорова) Повеље Уједињених нација, која предвиђа да не може бити употребе силе осим у самоодбрани. Такође, распоређивање снага могуће је тек по добијању сагласности од стране зараћених страна и након постигнутог споразума о прекиду ватре. Традиционалне мировне операције су обично усмерене на спречавању конфликта између држава и раздвајању њихових снага након сукоба. Овакве традиционалне посматрачке мировне операције Уједињених нација су егзистирале све до 90-тих година.

Међутим, крај хладног рата је довео до значајног повећања броја мировних операција УН, будући да се природа сукоба променила од међудржавних ка сукобима унутар држава. Под поглављем VII Повеље Уједињених нација (акције у случају претње миру, повреде мира и аката агресије) мировним операцијама је дозвољена употреба силе у циљу самоодбране, одбране интереса мисије и заштите цивила. Некадашњи Генерални секретар Уједињених нација Бутрос Гали је у свом извештају под називом „Агенда за мир“ представио стратегију решавања конфликта (превентивна дипломатија, изградња мира и очувања мира) и

¹¹⁰ Табела је сачињена за потребе рада (прим. аутора)

исту довео у везу са поглављем VII Повеле. Овим је обележен почетак тзв. савремених мировних операција.¹¹¹

Данас се, мировне операције Уједињених нација крећу од релативно малих, традиционално војних операција па до савремених односно свеобухватних, мултидимензионалних мировних операција. Обухватају широк спектар задатака од надгледања примирја између сукобљених држава, као што је мировна операција Уједињених нација у Цамиру и Кашмиру (UNMOGIP) до задатака заштите становништва и подршке транзиционом процесу, као што је случај у Мировној операцији Уједињених нација у Централноафричкој Републици (MINUSCA).

Крај Хладног рата, који је довео до деблокаде СБ Уједињених нација, интеграциони и дезинтеграциони процеси на међународној сцени, који су проузроковали нарастање грађанских ратова док су се политичке елите бориле за власт, допринеле су промени природе сукоба са међудржавних ка сукобима унутар држава. То су уједно и најважније промене које су резултирале (р)еволуцији традиционалних мировних операција према савременим мировним операцијама Уједињених нација.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Одељење за јавно информисање УН: „Уједињене нације – основне чињенице“, Народна књига, прво издање 1985
- [2] Момчило Сакан: „Мировне операције Уједињених нација“, ФПН, Бања Лука, 2010
- [3] Hatidža Beriša, Katarina Jonev, Igor Barisic.: Примена концепта колективне безбедности – случај Уједињених нација, *XV–the Jubilee International Scientific Conference*, 15th to 17th December, 2017 in Bansko, Bulgaria.
- [4] Душан Вукчевић: „Операције у миру“, ВИЗ, Војна књига, Београд 2009
- [5] Слободан Савић: „Савремене војне операције“, ВИЗ, Београд, 1999
- [6] <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/factsheet.shtml> - „Peacekeeping Fact Sheet“
- [7] <http://www.un.org/en/member-states/index.html> - „Списак држава чланица УН“
- [8] <http://www.un.org/en/sections/history/history-united-nations> - „Историја УН“
- [9] <http://www.wmo.int/youth/what-is-wmo> - „The UN scientific voice on weather, climate & water“
- [10] <http://www.un.org/en/charter-united-nations> - „Charter of the United Nations“
- [11] http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/capstone_eng.pdf - „Мировне операције УН – начела и смернице“
- [12] <http://www.nato.int/docu/review/1993/9305-1.htm> - „NATO Review“
- [13] https://is.muni.cz/el/1423/jaro2010/MVZ198/um/11984590/Evolution_of_UN_Peacekeeping.pdf - „The Evolution of UN Peacekeeping“
- [14] http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Brahimi_Report_Exec_Summary.pdf - „Извештај комисије о мировним операцијама УН“
- [15] http://www.un.org/ga/search/viewm_doc.asp?symbol=A/70/95 - „Закључци високог панела за мировне операције УН“
- [16] <http://home.hiroshima-u.ac.jp/heiwa/Pub/E19/chap4.pdf> - „Reviewing the Functions of UN Peacekeeping from a Perspective of Human Security“
- [17] <http://www.challengesforum.org/Global/> - „Considerations for Mission Leadership in United Nations Peacekeeping Operations“
- [18] <http://daysthatmatter.blogspot.rs/2007/05/un-peacekeepers-day.html> - „UN peacekeepers day“

¹¹¹ УН документ: „An Agenda for Peace“ <http://www.un-documents.net/a47-277.htm> (приступљено 15.1.2017.г.)

